

Sygn. akt V KS 21/22

POSTANOWIENIE

Dnia 18 sierpnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk

w sprawie **Ł. O.**

oskarżonego z art. 209 § 1a k.k.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 539e § 1 k.p.k.

w dniu 18 sierpnia 2022 r.,

skargi obrońcy oskarżonego

na wyrok Sądu Okręgowego w B.

z dnia 13 maja 2022 r., sygn. akt IV Ka [...],

uchylający wyrok Sądu Rejonowego w T.

z dnia 9 lutego 2022 r., sygn. akt II K [...] i przekazujący sprawę do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji,

na podstawie art. 539e § 2 k.p.k.

p o s t a n o w i ł:

1. oddalić skargę,

**2. kosztami postępowania skargowego obciążyć Skarb
Państwa.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Rejonowego w T. z dnia 9 lutego 2022 r., sygn. akt II K [...], Ł. O. uznany został za winnego popełnienia przestępstw z art. 209 § 1a k.k. (pkt 1 i 2 wyroku), za które wymierzono mu karę łączną 8 miesięcy pozbawienia wolności (pkt 3 wyroku) oraz obciążono kosztami postępowania (pkt 4 wyroku).

W następstwie rozpoznania apelacji wniesionej osobiście przez oskarżonego Ł. O. Sąd Okręgowy w B. wyrokiem z dnia 13 maja 2022 r., sygn. akt IV Ka [...], uchylił zaskarżone orzeczenie i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu w T. do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu wyroku Sąd odwoławczy stwierdził, że w aktach spraw przekazanych wraz z aktem oskarżenia znajduje się karta karna, wskazująca na wydanie wobec oskarżonego Ł. . innych wyroków, w których ustalono, iż działał on w warunkach art. 31 § 2 k.k. Pomimo, że taką informacją dysponował Sąd Rejonowy w T. to okoliczność powyższa nie została wzięta pod uwagę, a w ocenie Sądu odwoławczego miała istotne znaczenie bowiem wskazywała na istnienie uzasadnionych wątpliwości co do stanu zdrowia psychicznego oskarżonego oraz jego poczytalności w czasie popełnienia zarzucanych mu, a następnie przypisanych czynów. Ponadto, jak wywodził dalej Sąd Okręgowy w B., uzupełnione postępowanie dowodowe na etapie odwoławczym potwierdziło, że w sprawach zakończonych wyrokami Sądu Rejonowego w G. o sygn. akt II K [...] i II K [X.] ustalono, że oskarżony Ł. O. działał w warunkach ograniczonej w stopniu znacznym zdolności rozpoznania znaczenia czynu i pokierowania swoim postępowaniem. Zdaniem Sądu odwoławczego, w takiej sytuacji Sąd Rejonowy w T. winien powziąć wątpliwości odnośnie do poczytalności sprawcy i podjąć konieczne decyzje procesowe, w tym zapewnić mu wymaganą reprezentację w procesie poprzez wyznaczenie obrońcy z urzędu.

Powyższe зауваżenia doprowadziły Sąd drugiej instancji do wniosku, że na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego doszło do wystąpienia bezwzględnej podstawy odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. w zw. z art. 79 § 1 k.p.k., czemu dał wyraz w pkt. 5.3.1.1.1. uzasadnienia swojego wyroku.

Niezalenie od powyższego, motywując swoją decyzję procesową Sąd Okręgowy w B. przyjął również, że wydanie orzeczenia kastoryjnego podyktowane było także koniecznością przeprowadzenia na nowo przewodu sądowego w całości (pkt 5.3.1.2.1 uzasadnienia). Powodem zajęcia takiego stanowiska było z kolei зауваżenie, że w toku postępowania przed sądem *meriti* doszło do naruszenia prawa do rzetelnego procesu poprzez przeprowadzenie rozprawy w dniu 9 lutego

2022 r. w sytuacji, gdy wystąpiła przeszkoda do procedowania w tym terminie, tj. usprawiedliwienie niestawiennictwa oskarżonego na rozprawę złożonym zaświadczeniem lekarskim wskazującym na niemożność stawiennictwa z uwagi na stan zdrowia. Sąd Okręgowy w B. zwrócił w związku z tym uwagę, że w takiej sytuacji, a także aktualnego braku wymogu usprawiedliwienia zgodnie z art. 117 § 2a k.p.k., działanie Sądu pierwszej instancji stanowiło naruszenie prawa do obrony, czyli uchybienie proceduralne mające wpływ na treść wyroku.

Skargę na wyrok Sądu drugiej instancji wniósł na podstawie art. 539a k.p.k. prokurator. Zarzucił w niej „naruszenie art. 437 § 2 zdanie drugie k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt 10 zdanie pierwsze k.p.k. polegające na uchyleniu wyroku Sądu Rejonowego w T. z dnia 9 lutego 2022 r., sygn. akt II K [...] i przekazaniu do ponownego rozpoznania sprawy Ł. O. oskarżonego o przestępstwa z art. 209 § 1a k.k. na tej podstawie, że oskarżony ten nie miał obrońcy w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, choć zachodził wypadek określony w art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k., gdyż w zakończonych wcześniej wyrokami sprawach Sądu Rejonowego w G. o sygn. II K [...] i II K [X.] zdiagnozowano u oskarżonego działanie w warunkach ograniczonej w stopniu znacznym zdolności rozpoznania znaczenia czynu i pokierowania swoim postępowaniem, tj. z uwagi na przesłankę z art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k., podczas gdy Sąd odwoławczy po powzięciu wiedzy na temat diagnozy z opinii sądowo-psychiatrycznych sprzed co najmniej dziesięciu lat powinien był najpierw wyznaczyć oskarżonemu Ł. O. obrońcę z urzędu i samodzielnie przeprowadzić dowód z opinii sądowo-psychiatrycznej celem ustalenia, czy w niniejszej sprawie poczytalność oskarżonego *tempore criminis* również była wyłączona lub w istotnym stopniu ograniczona i dopiero w sytuacji, gdy wnioski aktualnej opinii sądowo-psychiatrycznej wskazywałyby, iż zachodzi okoliczność, o której mowa w art. 31 § 1 k.k. albo okoliczność, o której mowa w art. 31 § 2 k.k., uchylić wyrok Sądu I instancji i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania z uwagi na to, że oskarżony Ł. O. nie miał obrońcy w wypadku określonym w art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k., co jednak nie zostało uczynione, a zaniechanie to skutkowało bezpodstawnym przyjęciem, iż spełniona została przesłanka z art. 439 § 1 pkt 10 zdanie pierwsze k.p.k. i w konsekwencji doprowadziło do niezasadnego uchylenia

wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w T.” (zarzut powołany *in extenso* – uwaga SN).

W oparciu o ten zarzut i wspierającą go argumentację zawartą w uzasadnieniu skargi na wyrok Sądu odwoławczego jej autor wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w B. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga Prokuratora Rejonowego w T. nie mogła doprowadzić do postulowanych przez jej autora rezultatów.

Zgodnie z treścią art. 539f k.p.k. przepisy ustawy karnoprocesowej szczegółowo wymienione w tej regulacji, w tym art. 536 k.p.k., stosuje się odpowiednio. Stosownie zaś do treści tego ostatniego przepisu Sąd Najwyższy rozpoznaje kasację (w realiach niniejszej sprawy odpowiednio skargę na wyrok sądu odwoławczego) w granicach zaskarżenia i podniesionych zarzutów, a w zakresie szerszym - tylko w wypadkach określonych w art. 435 k.p.k., 439 k.p.k. i 455 k.p.k.

Oskarżyciel publiczny naruszenia przez Sąd odwoławczy art. 437 § 2 k.p.k. dopatruje się wyłącznie w błędnym – jego zdaniem – uznaniu, że na etapie postępowania przed sądem *meriti* wystąpiła bezwzględna przyczyna odwoławcza określona w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k., a związana z rozpoznaniem sprawy pod nieobecność obrońcy, pomimo tego, że z uwagi na zawarte w aktach sprawy informacje o wnioskach wcześniej wydanych wobec Ł. O. opinii sądowo-psychiatrycznych, Sąd pierwszej instancji powinien powziąć uzasadnione wątpliwości co do jego poczytalności i w związku z tym wyznaczyć mu na swoim etapie postępowania obrońcę z urzędu.

Odnosząc się do tak sformułowanego zarzutu, nie można odmówić racji skarżącemu, gdy zauważa, że stwierdzenie przez Sąd drugiej instancji wystąpienia w postępowaniu pierwszoinstancyjnym bezwzględnej przyczyny odwoławczej było co najmniej przedwczesne. Słusznie w związku z tym wywodzi, że nie każda

informacja co do stanu zdrowia psychicznego oskarżonego, w tym nawet o poddaniu go badaniom psychiatrycznym w innej sprawie, tworzy automatycznie stan uzasadnionych wątpliwości co do jego poczytalności odnośnie czynu podlegającego osądowi w danej sprawie. Powzięcie wątpliwości przez Sąd odwoławczy na etapie postępowania w instancji *ad quem* wymagałoby więc weryfikacji procesowej poprzez dopuszczenie dowodu z opinii biegłych lekarzy psychiatrów, a nie poprzestanie – jak to miało miejsce w tym wypadku – wyłącznie na uzyskaniu odpisów wyroków w sprawach, w których uznano, że objęte nimi inne czyny popełnione zostały przez oskarżonego w warunkach określonych w art. 31 § 2 k.k. i odebranie od niego na te okoliczności oświadczenia.

Co więcej, zaniechanie przez Sąd Rejonowy wywołania opinii sądowo-psychiatrycznej w takich realiach, jakie występują w niniejszej sprawie, nie przesądza również o wystąpieniu okoliczności o jakich mowa w art. 439 § 1 pkt 1 *in principio* k.p.k., bowiem takie zaniechanie słusznie traktowane jest w orzecznictwie Sądu Najwyższego jako względna przyczyna odwoławcza polegająca na naruszeniu art. 366 § 1 k.p.k. (zob. wyroki: z dnia 27 listopada 2014 r., IV KK 363/14 i z dnia 3 listopada 2016 r., IV KK 184/16), ewentualnie art. 410 k.p.k. (por. wyroki: z dnia 5 kwietnia 2005 r., III KK 193/04 i z dnia 15 maja 2008 r., III KK 13/08).

Powyższe, w tym także ewentualne uznanie za błędną podstawy wydania przez Sąd Okręgowy orzeczenia kasatoryjnego w oparciu o przepis art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k., nie mogło wszelako doprowadzić do uwzględnienia skargi.

Decyzja Sądu Najwyższego w niniejszej sprawie zdeterminowana została niewykazaniem przez skarżącego braku zasadności podjęcia przez Sąd Okręgowy w B. decyzji o uchyleniu wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazaniu sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania, również w oparciu o inną przesłankę określoną w art. 437 § 2 k.p.k., jaką stanowiła konieczności przeprowadzania na nowo przewodu w całości (pkt 5.3.1.2.1 uzasadnienia Sądu odwoławczego). W treści skargi pominięto całkowicie, że uchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji nastąpiło także z uwagi na naruszenie – zdaniem sądu *ad quem* – prawa do obrony, poprzez nieuwzględnienie przez Sąd Rejonowy w T. w toku procedowania w

pierwszej instancji usprawiedliwienia niestawiennictwa oskarżonego na rozprawę złożonym zaświadczeniem lekarskim. Pogląd Sądu drugiej instancji o naruszeniu w ten sposób prawa do rzetelnego procesu skargą prokuratora nie został więc objęty, co pozbawia Sąd Najwyższy możliwości przeprowadzenia kontroli skargowej również w tym aspekcie. Wynika to z jednoznacznej treści powołanego na wstępie art. 536 k.p.k. stosowanego w postępowaniu skargowym odpowiednio (art. 539f k.p.k.), zgodnie z którym – jak to już zauważono – Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę w granicach zaskarżenia i podniesionych zarzutów, a w zakresie szerszym – tylko w wypadkach określonych w art. 435 k.p.k., art. 439 k.p.k. i art. 455 k.p.k.

W niniejszej sprawie żaden z tych wypadków nie wystąpił. Tym samym oskarżyciel publiczny nie kwestionując wskazanej wyżej podstawy wydania wyroku kasatoryjnego, w rzeczywistości to stanowisko Sądu odwoławczego – nawet gdyby było błędne – zaakceptował.

Z przedstawionych powyżej względów, Sąd Najwyższy orzekł, jak w części dyspozytywnej postanowienia.

[as]